

Nevarnost manipulacije z razrednimi in nacionalnimi interesi

Zdi se mi, da si danes ne kaže beliti glave z vprašanjem, ali bomo rekli slovenski delavski razred ali delavski razred SR Slovenije. Ne moremo pa tudi zanikati, da gre za teoretična spoznanja, ki naj se odvijajo naprej, kajti teorija nasploh in znanost posebej bosta morali nanj odgovoriti. Razpravljati želim bolj o praktičnih vprašanih družbenopolitičnih odnosov v družbi. Za to praktičnost se kajpada že vnaprej opravičujem. Sem eden tistih ljudi, ki mora pretežno delovati v federaciji in bi rad z nekaterimi svojimi spoznanji, do katerih sem prišel pri svojem delu, seznanil tudi ta forum v obliki nekaterih tez.

Ko pravim, da mi ne gre toliko za delavski razred in njegovo definicijo, ampak predvsem za to, kako se uveljavljajo razredni in nacionalni interesi na tej ravni. Pogosto se zastavlja vprašanje, kaj so enotni interesi delavskega razreda na ravni Jugoslavije, in kako se kažejo. Moram reči, da se mi zdi precej nevarno, kadar se s tem pojmom začne manipulirati tako, da postane podlaga za centralistično oziroma etatistično urejanje družbenih vprašanj. Manipulacija z delavskimi in nacionalnimi interesi pa je izredno občutljivo vprašanje, ki ga prav nasprotniki sistema socialističnega samoupravljanja znajo prav spretno izrabljati. Kot primer: V zveznih skupščinskih razpravah, zlasti o Kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, se skušajo prek enotnega interesa delavskega razreda in njegovega uveljavljanja na federalni ravni v bistvu krepiti centralistične in tudi etatistične težnje. Zahteva se celo, naj se spremeni ustavna ureditev. Na zasedanju zvezne skupščine se je v razpravah uradno pojavila teza, da je treba spremeniti 207. člen zvezne ustave, po katerem je določeno, kadar pride do neskladnosti med zveznim in republiškim zakonom, velja republiški zakon, dokler zvezno ustavno sodišče ne določi drugače. Predlog, kakršnega so dali, je bil – in to stališče je prišlo celo v sklepe zbora – da se vprašanje prouči. Konkreten predlog pa se je glasil, da je treba spremeniti ustavo in vanjo takoj zapisati novo presumpcijo, se pravi, da bo v prihodnje vedno veljal zvezni zakon. Skratka, primer dovolj zgovorno govori o manipulaciji z enotnim interesom delavskega razreda v Jugoslaviji in hkrati krepi centralistične težnje v takih pojavnih oblikah. Drugi primer: Na seji delovnega telesa Skupščine SFRJ je nekdo, ki ga imam za resnega človeka, menil, da moramo sprejeti zakon o solidarnosti. To pa se nanaša na zadano vprašanje, kdo koga v tej deželi izkorišča in kdo je izkoriščan? Predlog je sam po sebi gotovo izraz interesov določenega okolja. Konec koncev solidarnost nikoli ni pomenila neposredne obveznosti, pač pa samostojno odločitev pomagati drugemu. To je kajpada čisti pojem solidarnosti, ne pa, da bomo z zakonom določili, koliko si v imenu solidarnosti dolžan nekomu dajati. Zelo natančno in kajpada previdno bo treba opredeliti nekatere osnovne poglede na to vprašanje v naši družbi.

Dodati je treba, da delovni ljudje v Jugoslaviji tem vprašanjem posvečajo veliko pozornost. Imel sem možnost pogovoriti se z vrsto ljudi v Jugoslaviji oziroma se tem razgovorom nisem mogel izogniti. Ob tem pa sem vendarle imel slab občutek, in sicer da smo našo »družbeno bazo« uspeli temeljito zastrupiti z zelo različnimi pogledi na nacionalno in razredno. In tisto nič slučajno ni, da se je javno govorilo o jugoslovanski naciji in o etničnih grupah namesto narodih.

In če se vrnem na vprašanje izkoriščanja oziroma solidarnosti, je za nekatere popolnoma nerazumljivo in nesprejemljivo, da je lahko pokojnina v Sloveniji enkrat ali dvakrat višja kot pa recimo v neki manj razviti republiki. Pomeni, da lahko razvoj samoupravnih odnosov, višja delovna storilnost in razširjanje materialne baze združenega dela potisnemo na rob družbenih dogajanj ter manipuliramo z nacionalnimi in razrednimi interesi. Na dlani je, da gre za zelo resna vprašanja, o katerih moramo v tej družbi resneje spregovoriti in dobiti boljše osnovno, da se lahko odkrito in argumentirano pogovarjamo o njih.

Tisto, kar bi moralo biti lastno prav delegatskemu sistemu, ko bi se morala tako rekoč v

vsaki temeljni družbeni celici voditi razprava o najbolj pomembnih zadevah od federacije do lastnih interesov v organizaciji združenega dela ali krajevni skupnosti, tako postaja vse manj pomembno, ustvarjajo se razmere, da v razpravah vsakdo brani svoje interese in noče razumeti drugega, namesto da bi iskali neke skupne poti. Ob tem se kajpada zavedamo nevarnosti utvar, da bomo kdajkoli imeli popolnoma avtentične oziroma enotne interese v sistemu pluralizma interesov. Resnica pa je, da moramo imeti nekatere osnovne smeri skupnega razvoja. Pri iskanju je človek pripravljen kakšno malenkost, ki ni bistvena za perspektivo celotne družbe, preboleti, nikakor pa ne v nekih bistvenih točkah odstopati. Žal pa smo se preveč zakopali v svoje lastne utrdbe in se ocenjujemo prek časopisov itn., namesto da bi strnili vrste pri iskanju skupne perspektive.

Za sklep: nujno bi si bilo bolj prizadevati in dati več argumentacije, da bi razredno nacionalno vprašanje postavili na bolj čisto osnovo in s tem zmanjšali možnost za manipulacijo z delavskim in nacionalnim, ki v vsakem primeru koristi prav nasprotnikom našega političnega sistema.

Všeč mi je bila razprava tovarišice Lokarjeve. Kot delegati zvezne skupščine dobimo veliko stališč predsedstva CK ZK Jugoslavije. Moram reči, da so vsa ta stališča na videz zelo dobra. Toda ko se soočimo pri neposrednih razreševanjih družbenih vprašanj in iščemo osnovo za soglasje, pridejo ta stališča še vedno prav za enega in za drugega. To pomeni več natančnosti v stališčih. Očitno bo to vprašanje še vedno nerazrešeno in bo morala Zveza komunistov s svojim večjim angažiranjem prevzeti več odgovornosti za temeljito in natančno urejanje osnovnih smeri našega nadaljnjega razvoja na podlagi uveljavljanja delavskega interesa in povedati, kaj je enotno in kaj ne, kaj se uveljavlja v republiki in celo v krajevni skupnosti in kako bomo delali v federaciji.

MILAN BAŠKOVIČ

Ustavni temelji in razmerje sil

Teme današnjega posvetovanja niso nekaj novega – novo je to, da je treba znova posebej in poglobljeno razpravljati o samih temeljih naše družbene oziroma ustavne ureditve. To je značilno in hkrati zaskrbljujoče, kajti ta vprašanja so bila že davno in še posebno ob novi ustavi dovolj globoko in natančno proučena ter razrešena. Pri tem imam v mislih zlasti temeljni koncept jugoslovanske federacije od AVNOJ-a naprej, pojmovanje nacionalnega in razrednega ter skupnih interesov in medsebojnih odnosov pri njihovem uresničevanju.

Očitno prihaja v ospredje novo razmerje sil na podlagi posebnih interesov, ki so se izoblikovali oziroma se sproti oblikujejo v odvisnosti od konkretnega materialnega položaja v družbi in njenih posameznih delih. Razmerje sil se je toliko spremenilo, da se soočamo s številnimi povsem jasnimi in v glavnem skoraj neoviranimi napadi na osnovne prvine ustavno opredeljenega družbenega sistema. Prav zaradi tega se razprave čestokrat morajo vračati na začetek, ko se je treba znova lotevati sicer že davno razjasnjenih in ustavno rešenih temeljnih družbenih vprašanj.

V obnovljenih razpravah gre za različne težnje, ki pogosto nimajo nič skupnega z resnimi in odgovornimi prizadevanji za iskanje boljših poti in dograjevanje sistemskih rešitev in so daleč vstran od usmeritev in ciljev kritične analize delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Večina na novo odprtih razprav je povezanih zlasti z uresničevanjem vloge socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin ter samoupravnega združenega dela pri uresničevanju skupnih interesov in v medsebojnih odnosih v Jugoslaviji.

V tem smislu je treba opozoriti na nekatera celovita področja oziroma sistemske celote, v katerih prihaja v zadnjem času do novih razprav in tudi nesporazumov: